

**Концепція
вивчення іноземних мов студентами
неспеціальних факультетів і навчально-наукових інститутів
у Чернівецькому національному університеті
імені Юрія Федьковича**

I. Вступ

Володіння іноземними мовами, насамперед англійською, чимраз актуальніше не лише для освітніх інституцій гуманітарного або економічного спрямування, але й для навчальних закладів, інститутів та факультетів технічного і природничого напрямку підготовки, популяризовано серед широких верств населення. Сучасний рівень підготовки фахівців вимагає відповідних умов для розвитку професійної мовної компетентності, іншомовної зокрема, висуває нові вимоги до стратегій, необхідних для ефективної участі у спілкуванні у процесі навчання, ситуаціях професійного та ділового спілкування, у яких опиняються здобувачі вищої освіти, майбутні фахівці, з одночасним розвитком рецептивних (аудіювання, читання), продуктивних (говоріння, письмо) навичок та медіації (за потреби).

Внаслідок змін до законодавства, введення нових державних стандартів середньої та вищої освіти зростатиме рівень володіння іноземною мовою/мовами абітурієнтів, студентів, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню їхньої здатності до інтеграції у відповідне мовне середовище та конкурентоспроможності на ринку праці. Іноземна мова – дисципліна, основною метою якої є формування у студентів навичок для забезпечення їх ефективного функціонування в культурному розмаїтті професійного середовища завдяки розвиненій іншомовній компетентності для інструментального застосування.

Цей документ визначає основні засади внутрішньої політики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (далі – Університету) щодо підтримки розвитку та застосування іноземних мов на основі плану стратегічного розвитку Чернівецького національного університету, прагнення до інтеграції та глобалізації країни і регіону, підтвердженого Європейського і зовнішньополітичного вибору, визнання вищої освіти двигуном соціальної трансформації, а іноземні мови – засобом приєднання до європейського наукового та професійного простору [2]

Розробка «Концепції...ЧНУ» (далі – Концепція) зумовлена такими факторами:

- курс на євроінтеграцію, що спричинив радикальні зміни в системі освіти України;
- реалізація положень закону України «Про вищу освіту»;

- передбачене створення Європейського простору вищої освіти, яке висуває складні завдання щодо інтернаціоналізації ЗВО, збільшення мобільності студентів і викладачів, ефективного міжнародного спілкування, яке неможливе без урахування «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти», швидкого доступу до інформації та глибшого взаєморозуміння;
- імплементація «Стратегічного плану розвитку Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» на 2019 – 2026 роки;
- рішення науково-методичної ради Університету розробити єдину та ефективну концепцію з вивчення іноземних мов на неспеціальних факультетах, яка враховує специфіку дисципліни (необхідну кількість і частоту контактних годин, безперервність курсу тощо) та пропозиції всіх учасників освітнього процесу для успішного продовження здобувачами навчання, II та III рівня вищої освіти зокрема, для створення умов формування конкурентоспроможних фахівців загалом;
- необхідність забезпечити професійну іншомовну компетентність на рівні, що відповідає очікуванням студентів і роботодавців;
- заохочення здобувачів освіти до вивчення та використання іноземних мов як важливого елемента навчання протягом життя.

Неухильною метою Концепції є зростання та закріплення престижу і статусу іноземних мов серед студентів, викладачів, співробітників університету, збільшення мотивації до вивчення і використання іноземних мов, а відтак рівня володіння іноземною мовою; створення можливостей для освітнього, культурного і професійного розвитку учасників та організаторів освітнього процесу з метою підвищення якості освітніх послуг, сприяння реалізації регіональних, європейських і глобальних завдань Університету.

Основними принципами Концепції є системність, міждисциплінарність та інтегративність. Дотримання цих принципів має здійснюватися у синергії з різними стратегіями, положеннями та планами розвитку закладу вищої освіти, необхідними для помітного поліпшення якості іншомовної підготовки здобувачів освіти та інших учасників освітнього процесу.

Сфера дії цієї концепції охоплює:

- вивчення іноземних мов учасниками освітнього процесу упродовж опанування змісту ОП;

- викладання іноземних мов і викладання іноземними мовами в Університеті на неспеціальних факультетах і в навчально-наукових інститутах;
- використання іноземних мов у професійній і науковій діяльності співробітників Університету.

Завдання Концепції передбачають удосконалення нормативної бази для розвитку іноземних мов в Університеті, встановлення вимог щодо рівня володіння іноземними мовами на всіх етапах освітнього континууму, сприяння підвищенню і закріпленню статусу іноземних мов в університеті.

II. Організація та забезпечення якості вивчення іноземних мов

Для визначення цільового рівня володіння іноземною мовою (далі – РВМ) використовується рамка, визначена в «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти» CEFR [5]:

Елементарний користувач	Інтродуктивний, або рівень «Відкриття»	A1
	Середній, або рівень «Вживання»	A2
Незалежний користувач	Рубіжний	B1
	Просунутий	B2
Досвідчений користувач	Автономний	C1
	Компетентний	C2

Згідно з Європейськими та національними стандартами, мінімально прийнятним рівнем для бакалавра є B2 (незалежний просунутий користувач), за сучасними вимогами до результатів навчання згідно стандартам вищої освіти, фахівець має бути здатним спілкуватися іноземною мовою [2, 5, 9], для того щоб:

- брати участь в усному мовленні іноземною мовою в обсязі, достатньому для порозуміння зі співрозмовником (фахівцем і нефахівцем);
- реалізувати комунікативні наміри письмово (вести листування, оформляти документи різних зразків із галузевих питань), демонструючи знання міжкультурного та професійного контексту;
- готувати публічні виступи із застосуванням відповідних вербальних засобів, вести дискусії та дебати за потреби;
- знаходити інформацію в різних типах галузевих матеріалів і жанрів, працювати з іншомовними джерелами ділового та професійно-виробничого характеру (друкованими, електронними носіями інформації, відео-, аудіо-, графічними джерелами), відповідно підготувати письмову анотацію, доповідь;

- аналізувати інформацію з іншомовних джерел для її використання за професійних потреб, при прийнятті рішень, виконанні галузевих завдань;
- у виробничих умовах, користуючись професійно-орієнтованими іншомовними (друкованими та електронними) джерелами, здійснювати ознайомче, пошукове та вивчаюче читання;
- перекладати іншомовні фахові тексти українською мовою, користуючись двомовними словниками і / або відповідним програмним забезпеченням [1].

Для успішного вивчення загальноуніверситетського курсу іноземної мови за професійним спрямуванням вхідний РВМ студента має бути не нижче за В1, як зазначено у Державному стандарті базової середньої освіти, інших документах [6]. Цільовий рівень програми – В2 – забезпечує іншомовну академічну та професійну компетентність фахівця і рекомендований для вступу до магістратури, покладений в основу завдань ЄВІ тестування.

Проте, згідно з останніми дослідженнями та аналізом стану розвитку іноземних мов, зокрема англійської [3; 4], одна з причин, яка заважає успішному засвоєнню курсу з іноземної мови у ЗВО, полягає у тому, що частина студентів не повністю або частково засвоїли шкільну програму. Тому навчальний час 1 – 2 курсів витрачається на те, щоб адаптувати студентів до університетської програми, відкоригувати та надолужити згаяне в школі. За даними вступного діагностичного тестування КІМПФ, наприклад, від 20% до 40% вступників за різними спеціальностями регулярно демонструють недостатній РВМ.

Відповідно до положень спільного документу МОН України та Британської ради з вдосконалення іноземних мов в Україні «Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти» (затверджено колегією МОН України 2019 роком), рекомендацій до її імплементації [2, 10], передбачені нижче наведені заходи для подолання проблем компетентісної нерівності вступників, частково або повністю змішаного рівня комунікативної компетентності в академічній групі, проблеми забезпечення ефективного навчання за програмами іноземних мов в Університеті для досягнення цільового володіння іноземною мовою не нижче В2.

III. Заходи щодо визначення рівня володіння мовою та вивчення іноземних мов студентами 1 –го курсу:

3.1. Організувати проведення діагностичного вступного тесту для визначення РВМ студентів, брати до уваги вхідний РВМ студентів на стадії вступу; додати

такий пункт в анкету вступника, що дасть змогу організувати моніторинг навчальних результатів студентів з нормативних дисциплін протягом усього періоду навчання.

3.2. Забезпечити студентам, які мають підтверджений РВМ (ЗНО, НМТ, сертифікат Європейського зразка з переліку МОН), звільнення від вступного тесту, у разі підтвердження РВМ студента рекомендувати до вивчення курсу ІМПС за програмою.

3.3. Рекомендувати студентам, які демонструють РВМ нижче В1, або не вивчали обрану іноземною мову, мають освітні втрати у вивченні іноземної мови, проходження інтенсивного курсу загальної обраної іноземної мови в обсязі мінімум 150 –180 годин, 6 кредитів ЄКТС при Лінгвістичному центрі Університету або запровадити такий курс (паралельно з курсом іноземної мови за професійним спрямуванням (далі – ІМПС) до набуття студентом рівня не нижче А2+.

3.4. У разі потреби і за можливості сформувати окрему групу для інтенсивного вивчення іноземної мови для студентів, які у закладах середньої / професійної освіти вивчали іншу мову. Активніше впроваджувати в освітній процес диференціацію навчання, сучасні форми викладання, групові види роботи з визначенням ролей для охочих студентів з високим РВМ [10]; або пропонувати паралельно з основним курсом ІМПС інтенсивний курс / додаткові / факультативні курси загальної іноземної мови та ін.

3.5. Ввести обов'язкові форми контролю (проміжні атестації, залік після 1 семестру, щорічні іспити) з іноземної мови

3.6 За результатами контролю 1 семестру навчання на ОП I та II рівнів вищої освіти спільним рішенням кафедри іноземних мов і вченої ради факультету/інституту зобов'язувати студентів, які не встигають за програмою, проходити інтенсивний або повторний курс з іноземної мови за відповідний семестр, забезпечити механізм проходження повторного курсу з іноземних мов в Університеті на платній основі або бути відрахованими з університету.

IV. Організація вивчення та викладання іноземних мов за професійним спрямуванням / фахових іноземних мов:

4.1. Рекомендувати включення відповідного переліку вибірових дисциплін з іноземних мов до освітньо-професійних/наукових програм Університету на I та II рівнях вищої освіти.

4.2. Вивчити можливість збільшення контактних годин на вивчення іноземних мов в Університеті з метою досягнення визначених компетентностей і реалізації результатів освітньо-професійних/наукових програм за нелінгвістичними спеціальностями, у такий спосіб уможливити дотримання

стандартів вищої освіти для досягнення РВМ B2, C1 (для окремих ОПП) відповідно CEFR.

4.3. Запровадити курс іноземної мови за професійним спрямуванням з 1 по 8 семестр для студентів всіх спеціальностей та ОПП I (бакалаврського) рівня вищої освіти для наскрізного вивчення пріоритетної іноземної мови і досягнення цільового рівня володіння іноземною мовою; привести кількість годин та семестрів, відведених на вивчення іноземних мов, у відповідність рішенням науково-методичної ради університету.

4.3.1 Рекомендувати виділити не менш ніж 10% від загальної кількості годин/кредитів (3 кредити/семестр принаймні для 1 – 2 курсу) у програмах підготовки на здобуття I (бакалаврського) рівня вищої освіти для вивчення дисциплін іноземної (згідно з опитуванням внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів, насамперед англійської) мови, можливо з використанням 25% кредитів, виділених на вибіркові дисципліни та факультативні курси для успішної інтернаціоналізації Університету, (з каталогу загально університетських дисциплін).

4.3.2. Організувати вивчення вибіркового дисциплін другої фахової іноземної мови з дотриманням відповідних положень концепції.

4.4. На кафедрах іноземних мов для неспеціальних факультетів чи ОП організувати контроль за анкетуванням студентів, формуванням академічних груп і груп із вивчення іноземних мов за вибором; вчасне (до 31.08 та 31.01.) інформування кафедр іноземних мов щодо списків студентів, включення відповідних дисциплін до переліку / каталогу вибіркового дисциплін.

4.5. Проводити розподіл підгруп для практичних занять з іноземної мови з максимальною кількістю 15 студентів, врахувати це при формуванні обсягу навчальної роботи кафедр іноземних мов.

4.6. Запровадити уніфіковані принципи щодо створення програм з фахової іноземної мови з урахуванням досвіду участі в проєктах МОН України, Британської ради, Гете Інституту, Посольства Франції (як-от «Англійська мова для університетів» та ін.) у співпраці з викладачами фахових дисциплін, гарантами освітніх програм для інтенсифікації їхньої професійної спрямованості.

4.7. Застосовувати компетентнісний, інтерактивний та студентоцентризований підходи у вивченні іноземних мов, які сприятимуть автономії, залученню та підвищенню мотивації студентів до навчання.

4.8. Практикувати у межах освітніх компонент з іноземної мови підготовку та розв'язання типових задач, тестів, завдань для складання ЄВІ на четвертому курсі для вступу на другий (магістерський рівень), інших видів тестування, вступного випробування.

4.9. Дотримуватися принципу неперервності і системності у вивченні та викладанні іноземних мов.

4.10. Урахувати специфіку викладання іноземних мов в Університеті: кількість освітньо-професійних та освітньо-наукових програм з освітніми компонентами в обслуговуванні, безпосереднє спілкування з великою кількістю контингенту студентів в аудиторії у межах лише практичних (так званих «горлових») курсів, додаткові затрати часу НПП на створення, підтримку й обслуговування віртуального навчального простору, курсів дистанційного навчання для зручності студентів, додаткові консультації студентам, індивідуальну роботу з учасниками освітнього процесу з метою опрацювання всіх аспектів мовленнєвої діяльності, забезпечення індивідуальних потреб студентів з різним РВМ у процесі навчання.

V. Вивчення та викладання академічної іноземної мови для студентів другого рівня вищої освіти:

5.1. Визначити володіння іноземною мовою, насамперед англійською, обов'язковою компетентністю для всіх спеціальностей другого (магістерського) рівня освіти згідно стандартів вищої освіти.

5.2. Запровадити комунікативний курс іноземної мови (наприклад, для академічних цілей, основи наукової комунікації та ін., далі ІМАЦ) для всіх спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти.

5.3. Забезпечити підготовку студентів II (магістерського) рівня вищої освіти до презентації результатів наукової роботи за програмою ІМПС: участь у наукових конференціях, програмах академічного обміну, консультації з написання доповідей (тез) у рамках виконання завдань робочої програми з англійської мови професійного спрямування, фахової англійської мови та ін.

5.4. Масштабувати нові практики та форми у викладанні дисциплін для II (магістерського) рівня вищої освіти, наприклад, запровадити парне викладання (викладачі ІМПС/ІМАЦ + викладачі фахових дисциплін), насамперед іноземних студентів, з професійною (часова, ресурсна, інформаційна) підтримкою викладачів іноземних мов і фахових дисциплін, які готують матеріали для програм з іноземною (за подібним досвідом з англійською) мовою викладання окремих дисциплін в Університеті.

5.5. Регулярно використовувати галузеві іншомовні автентичні матеріали (як текстові, так і аудіовізуальні) під час вивчення профільних курсів на нелінгвістичних факультетах (до прикладу, викладачів, які мають публікаційну історію іноземними мовами, беруть участь у міжнародних конференціях іноземними мовами), а також у рамках студентської

дослідницької діяльності (наприклад, обов'язкове цитування іншомовних наукових джерел у курсових роботах).

5.6. За результатами наскрізного вивчення ІМПС (інших відповідних дисциплін) з 1-го по 4-й курс бакалаврату при вступі до магістратури очікується, що студент продемонструє РВМ не нижче В2, у разі виникнення проблем пропонуємо до виконання відповідні пункти розділу III.

За відповідними стандартизованими процедурами моніторингу по закінченні курсу іноземної мови для другого, магістерського рівня вищої освіти, студенти повинні вміти використовувати іноземну мову для загальних академічних цілей.

VI. Пропонована схема системного формування професійної іншомовної комунікативної компетентності здобувачами вищої освіти в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича

Якщо студентом 1-го курсу продемонстровано достатній рівень володіння іноземною мовою, стандартний для випускника закладу середньої/професійної освіти [6] В1/A2+, пропонуємо **мінімальну** кількість кредитів, годин та достатній РВМ програми підготовки з метою формування та розвитку професійної іншомовної комунікативної компетентності в Університеті, які можуть складати:

Таблиця 1

№ етапу	Освітній компонент	Семестр	Кредити/ години	Вхідний РВМ	Передбачений програмою вихідний РВМ	Рекомендований додатковий інтенсив макс/мін
1	Іноземна мова за професійним спрямуванням (ІМПС)	I-III	6/180	A2+ B1	B1 B1+	0-A1/+150/120 годин A2 /+ 100/90
	ІМПС	IV	2/60	B1+	B1+	90*
2	ІМПС, інші дисципліні з переліку або каталогу загально-університетських вибіркових дисциплін	V-VI	4/120	B1+	B2	
3	Професійна іноземна мова	VII - VIII	6/180	B2	B2+	
4	Академічна /наукова іноземна мова	IX-X	3/90	B2+	B2+/C1*	

*Для окремих спеціальностей / ОПП за передбаченими результатами навчання

При забезпеченні дисциплін іноземних мов кредитами/годинами слід враховувати, що рекомендованою нормативними документами та сучасними дослідженнями [1, 3, 4, 5] мінімальною кількістю годин для переходу з вихідного рівня володіння на вищий визначено не менше **160-200** контактних годин. При збільшенні годин, відведених на безперервне вивчення іноземних мов на 1-му та 2-му курсі навчання, пришвидшується процес адаптації, спрощується подолання «компетентнісної нерівності», поліпшується результативність навчання у рамках практичного комунікативного курсу.

За наявності сертифікату ЗНО з іноземної мови, інших сертифікатів з переліку МОН у здобувачів освіти за однією освітньою програмою, які підтверджують РВМ В1 і виявили відповідне бажання, або такі, що мають потребу вивчати іншу, ніж у закладі середньої/професійної освіти іноземну мову в мінімальній кількості для формування групи, встановленій Університетом (10 студентів), можна створити групу з інтенсифікованим курсом навчання.

Якщо на основі діагностичного тестування студент/тка першого року навчання за окремими ОПП/спеціальностями демонструє РВМ, нижчий за В1 (А2, А1 і нижче), факультет/інститут/кафедра рекомендує проходження інтенсивного курсу (див. табл. 1) з визначеними термінами: з 15.09 по 15.12, до прикладу, або організовує факультативні заняття (можна здійснити як на безоплатній, так і на платній основі в Університеті) упродовж навчання за освітньою програмою бакалаврського рівня або до підтвердження рівня володіння мовою В1 за результатами тестування/представлення відповідного сертифікату.

Зміст і результати навчання на кожному етапі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням слід спрямувати на формування, розвиток і демонстрацію компетентностей, результатів навчання за відповідними освітніми програмами. Для забезпечення актуального наповнення робочих програм освітніх компонентів, яке повинно ґрунтуватися на регулярному якісному аналізі академічних потреб студентів закладу вищої освіти, рекомендується активне залучення до спільного обговорення їхнього змісту гарантів освітніх програм, провідних фахівців галузі, зовнішніх стейкхолдерів і викладачів іноземних мов.

Якщо нормативні документи спеціальності/ОПП передбачають окрему траєкторію формування професійної іншомовної комунікативної компетентності, першочергово реалізуються відповідні вимоги/стандарти.

VII. Управління ресурсами

Навчально-методичне забезпечення всіх освітніх компонент розробляється з урахуванням академічних та професійних потреб студента, загальних і фахових компетентностей, результатів навчання за освітньо-професійною програмою. Перевага надається сучасним студентоцентрованим, інтерактивним методикам, які сприятимуть автономії, залученню до навчання протягом життя, підвищенню вмотивованості та якісній підготовці майбутніх фахівців.

Основними навчальними матеріалами для всіх курсів іноземних мов за різними рівнями вищої освіти є автентичні матеріали, підручники авторитетних міжнародних видавництв та якісні матеріали для курсів, розроблені викладачами іноземних мов на основі сучасних ресурсів, з урахуванням рекомендацій провідних міжнародних експертів з методики викладання іноземних мов й визнаних міжнародних освітніх агенцій та спілок.

Для підтримки високої якості та ефективності навчального процесу слід здійснювати пошуки впровадження ефективних механізмів та підвищення мотивації здобувачів вищої освіти до вивчення іноземних мов. Зокрема: долучати результати неформальної освіти в межах обов'язкових дисциплін, активізувати складання іспитів на знання іноземної мови міжнародного зразку, сприяти проходженню іншомовних курсів відповідної предметної тематики, збільшити кількість курсів подвійного викладання, організовувати проведення бінарних занять з носіями мови, успішними випускниками у контексті володіння іноземної мови за ОПШ; сприяти роботі мовних гуртків, факультативів, клубів, хабів тощо.

Запорукою успішного впровадження концепції є продумана стратегія індивідуального та колективного розвитку науково-педагогічного персоналу кафедр іноземних мов, підвищення кваліфікації викладачів, яка включатиме не лише вивчення найкращих практик, обмін досвідом, а й опублікування досліджень щодо застосування компетентнісного, інтерактивного, студентоцентрованого підходів, комунікативно-діяльнісного та інших ефективних методів у вивченні та викладанні іноземних мов згідно з науковою темою факультету іноземних мов. При створенні належних умов для викладання іноземних мов за професійним спрямуванням необхідно забезпечити:

- проходження стажування / підвищення кваліфікації, орієнтованого на вдосконалення методики викладання іноземних мов завдяки участі у заходах British Council (Британської Ради), Goethe Institut (Гете інституту), Alliance Française (Альянс Франсез), інших культурно-

просвітницьких агенцій, установ (організація тренінгів, семінарів, шкіл, конференцій, симпозіумів, вебінарів) із залученням тренерів Британської ради та інших провідних культурно-просвітницьких організацій, з обов'язковою дисемінацією отриманих знань;

- регулярні заходи щодо професійного розвитку викладачів іноземної мови за професійним спрямуванням, як-то організація постійно діючого семінару на факультеті іноземних мов із залученням тренерів відповідних міжнародних установ/закладів/освітніх центрів, спеціалістів університету для вдосконалення педагогічних умінь і рівня володіння іноземною мовою, ознайомлення із сучасними методиками викладання;
- супровід нових викладачів для читання курсів ІМПС вимагає розробки механізмів заохочення у разі проходження процедури оцінювання з отриманням відповідного сертифікату (% до посадового окладу, преміювання, врахування в рейтинговій оцінці роботи викладача). Від нових науково-педагогічних працівників кафедр іноземних мов вимагається розвиток педагогічної компетентності з урахуванням специфіки іноземної мови за професійним спрямуванням із наданням відповідних можливостей для вдосконалення РВМ, педагогічної та інформаційної компетентності, інших професійних навичок сучасного науково-педагогічного працівника;
- різні механізми (до прикладу, врахувати в рейтинговій анкеті) заохочення розробки сучасного комунікативного навчального плану для наскрізного вивчення іноземних мов за міжнародними стандартами, розробки нових робочих програм, створення матеріалів, розробки нових критеріїв оцінювання, контроль якості, програм професійного розвитку викладачів;
- підтримка нових кар'єрних можливостей та траєкторій розвитку майстерності викладачів ІМПС, АМАЦ із заохоченням та визнанням результатів успішної і ретельної практичної роботи для стимулювання розвитку висококваліфікованих спеціалістів-практиків у галузі викладання ІМПС, АМАЦ (доповнення до анкети рейтингової оцінки, облік робочого часу (зарахування додаткових годин до обсягу навчальної роботи при розподілі у відповідному підрозділі), нагородження, преміювання).

Університет сприятиме інформуванню та підвищенню кваліфікації викладачів іноземних мов із сучасних методик викладання, оцінювання і тестування. Це пришвидшить приведення іспитів/заліків у відповідність до

шкали Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, сприятиме запровадженню високоякісних процедур оцінювання результатів навчання, розробці та впровадженню прозорого і стандартизованого підсумкового оцінювання, узгодженого із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (CEFR) та рекомендаціями Європейської асоціації (ALTE) щодо розробки тестів з іноземної мови за професійним спрямуванням, сформульованим згідно з галузево-орієнтованими результатами навчання.

Університет забезпечує учасникам освітнього процесу безперешкодний доступ до сучасних навчальних ресурсів, матеріально-технічних, електронних засобів, сприяє їхньому регулярному поповненню та оновленню.

Бібліографія

1. Програма з англійської мови для професійного спілкування (English for Specific Purposes: National Curriculum for Universities) / Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок, В.О. Іаніщева, Л.Й. Клименко, Т.І. Козимирська, С.І. Кострицька, Т.І. Скрипник, Н.Ю. Годорова, А.О. Ходцева. К.: Ленвіт, 2005. 119 С.
2. Концептуальні засади державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти: URL <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-koncepciyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyu-ta-movni-skriningi>
3. Bolitho, R. and West, R. (2017). The Internationalization of Ukrainian universities: the English language dimension. Kyiv: British Council. Available from: URL http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/2017-10-04_ukraine_-_report_h5_en.pdf
4. Borg, S. (2019). The Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education: Final Report. Available from: URL http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/efu_impact_report_-_final_version_26_feb_2019.pdf
5. Common European Framework of Reference for Languages: URL <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
6. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов: URL https://osvita.ua/doc/files/news/589/58921/inozemni-movi-10-11-19_09_2017.pdf

7. Наказ про затвердження умов прийому на навчання до закладів освіти України в 2022 р.: URL <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/vstup-2022/11/30/Nakaz.MON-1098.Umovy.pryyomu.VO.2022.pdf>
8. Нормативний інструментарій внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича : зб. Нормативних документів / упоряд. :Р.І. Петришин, В.О. Балух, М.Г. Іванчук, Я.Д. Гарабазів та ін. – Чернівці : Черівец. нац. ун.-т. ім.. Ю. Федьковича, 2021. – 332 с.
9. Рекомендації ради Європи з мовної освіти від 22 травня 2018 р.: URL http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf
10. Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України: URL https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/89634/